

Journalismia vai kilpailua huomiosta?

David Weaver on pettynyt joukkoviestinnän kehitystrendeihin

Indianan yliopiston joukkoviestinnän professori David Weaver on huolissaan amerikkalaisen journalismin kehityksestä. Hänen mukaansa keskeisiä trendejä ovat esimerkiksi kiristynyt kilpailu yleisön ajasta, juttujen syvyyden korvaaminen lyhyydellä ja laajemmalla aihekirjolla, lisääntyneet tehokkuusvaatimukset sekä työvoiman vähäinen liikkuvuus niin vertikaalisesti kuin horisontaalisesti.

Trendit ovat tärkeimpiä syitä siihen, että amerikkalaisten journalistien työtyytyväisyys on selvästi vähentynyt kymmenen viime vuoden aikana. Havainto on Weaverin mielestä yksi tuoreen toimittajutkimuksen tärkeimmistä.

Weaver teki yhdessä Cleveland Wilhoitin kanssa 1982-83 laajan journalistitutkimuksen, joka julkaistiin 1986 nimellä *The American Journalist: A portrait of U.S. News People and Their Work*. Vuonna 1992 tutkimus uusittiin samalla menetelmällä ja osin samoilla kysymyksillä. Tutkimusta varten haastateltiin puhelimitse 1410 sanomalehden, aikakauslehden, radion, television ja tietotoimiston toimittajaa. Lopulliset tulokset julkaistiin 1994, mutta tekijät ovat kirjoittaneet raportin alustavista tuloksista. Tutkimuksessa kysyttiin osin samoja asioita kuin 1971 toteutetussa journalismitutkimuksessa.

Vuonna 1992 enemmistö haastatelluista journalisteista on yhä tyytyväisiä työhönsä. Erittäin tyytyväisten osuus oli kuitenkin tasaisesti pudonnut 20 vuoden aikana. Vuonna 1971 erittäin tyytyväisiä oli 49 prosenttia, 1982-83 enää 40 prosenttia ja 1992 vain 27,3 prosenttia. Dramaattisin tulos oli kuitenkin alan vaihtoa suunnittelevien journalistien määrän kaksinkertaistuminen kymmenessä vuodessa. 1992 viidennes vastaajista aikoi vaihtaa alaa seuraavien viiden vuoden kuluessa.

"Ajattelimme aluksi, että tyytymättö-

myys työhön on vain yleinen 1980-luvun ilmiö, mutta näin ei olekaan. Työtyytyväisyys muilla aloilla ei muuttunut samaan tapaan kuin journalismissa. Kyseessä on selvästi journalismin erityisongelma", Weaver sanoo.

Weaverin mukaan alan vaihdosta alkoivat ensin puhua ammattikunnan "terävimmät ja parhaat", jotka suhtautuivat vakavasti journalismin yhteiskunnalliseen rooliin. Kymmenen vuotta sitten tutkijat nimittäin havaitsivat, että työhönsä tyytymättömien joukossa oli runsaasti hyvin koulutettuja ja työhönsä idealistisesti suhtautuvia journalisteja. Uudessa tutkimuksessa vastaavaa havaintoa ei enää tehty. Tyytymättömyys oli tavallaan demokratisoitunut.

Weaverin mukaan medioiden kiristynyt kilpailu on johtanut siihen, että jutut täytyy tehdä entistä nopeammin, entistä halvemmalla ja entistä pienemmällä henkilökunnalla. Tutkivaan journalismiin on aikaisempaa vähemmän mahdollisuuksia. Tuoreessa tutkimuksessa kävi myös ilmi, että journalistit tuntevat olevansa vähemmän vapaita ja autonomisia kuin kymmenen vuotta sitten. Esimiehet puuttuvat juttujen aiheisiin ja käsittelytapoihin aikaisempaa useammin. Weaver uskoo myös tämän lisänsen tyytymättömyyttä.

"Medioissa painotetaan voitontekoa, journalisteja ehkä kontrolloidaan enemmän ja editorit antavat enemmän ohjeita. Yhä useammin jutunteko on ryhmätyötä, jossa toimittaja, kuvaaja ja ulkoasun suunnittelija yhdessä suunnittelevat juttua. Monet toimittajat eivät pidä siitä, vaan haluavat tehdä juttunsa itse."

Taistelussa yleisön ajasta juttujen pituuksia on painettu alas niin lehdissä kuin sähköisissä viestimissä. Esimerkkinä Weaver mainitsee presidentinvaalien tv-uitisoinnin. Kun ehdokkaan vaaliohjelmaa koskeva ääniraita oli ennen keski-

määrin 25-30 sekunnin mittainen, oli se viime vaaleissa seitsemän sekuntia.

"Siinä ajassa on aika vaikea kertoa, mitä ehdokas ajaa takaa", Weaver sanoo.

Eryteisesti paikallistelesioita Weaver pitää "kamalina". Monet journalistit tekivät mieluummin juttuja jostain muusta kuin onnettomuuksista, väkivallasta ja lasten lemmikkieläimistä.

Yksi tärkeimmistä tekijöistä journalistien työtyytyväisyyden kannalta on se, kuinka hyvin he arvelevat edustamansa viestimen informoivan yleisöä. Eryteisesti tämä koskee alle 40-vuotiaita journalisteja. Myös nämä arviot oman viestimen informatiivisuudesta ovat laskeneet. Enemmistö journalisteista oli yhä sitä mieltä, että oma väline tekee tässä suhteessa hyvää tai erinomaista työtä. Erinomaiseksi työn arvioi kuitenkin vain 12,5 prosenttia haastatellavista, kun 1982-83 luku oli 17,9. Varsinkin mustat ja syntyperältään aasialaiset olivat kriittisiä. Syyt vaihtelivat työntekijöiden huonosta laadusta (liian hyvääntahtoisia tai ei riittävän aggressiivisia) vähäisiin resursseihin.

Tyytyväisimpiä viestimensä informatiivisuuteen olivat tietotoimistojen toimittajat. Kriittisimpiä olivat tv-toimittajat, jotka valittivat henkilökunnan vähyyttä ja pieniä resursseja.

Suurten ikäluokkien ongelma

Edellä esitetyt syyt amerikkalaisten journalistien tyytymättömyyteen ovat kolikon idealisempi puoli. Raadollisempi syy tyytymättömyyden lisääntymiseen on se, että työpaikan vaihtaminen ja uralla eteneminen on selvästi vaikeutunut.

Journalistien työmarkkinat ovat Yhdysvalloissa tukossa samaan tapaan kuin Suomessakin. Kun alan työpaikkojen määrä kasvoi vuosina 1971-1982 Yhdysvalloissa 61 prosenttia, oli kasvu

David Weaver

Kuva: Tupu Anttila

1982-1992 yhdeksän prosenttia.

"1970-luvulla alalle tulleet suuret ikäluokat ovat nyt miehittäneet viestimien johtopaikat, eivätkä he jää eläkkeelle 20 vuoteen. Sekä työnantajan vaihtaminen että eteneminen oman organisaation sisällä on vaikeaa. Monet nuoret journalistit pitävät tätä turhauttavana."

Työmarkkinoiden tiukkuuden vuoksi Weaver ei usko, että kovin monet alan vaihtoa havigeivat journalistit todella vaihtaisivat työpaikkaa. Hän pelkää, että

he jatkavat kynnisinä työtä, jota eivät oikeastaan haluaisi tehdä.

Tutkimuksen tulevaisuus

David Weaver on tunnettu myös agenda-setting -tutkijana. Hän oli päiväjärjestystutkimuksen toisen uranuurtajan Maxwell McCombsin oppilas ja työtoveri. Tuoreen sitaatti-indeksin mukaan Weaverin sekä Graberin, McCombsin ja Eyalin tekemä "Media Agenda-Setting in a Presi-

David H. Weaver on joukkoviestinnän tutkimuksen ja journalismin professori Indianan yliopistossa. Hänen tärkeimmät tutkimuksensa käsittelevät journalismia, journalisteja ja yleistä mielipidettä. Hän oli agenda-setting tutkimuksen toisen kantaisän Maxwell McCombsin oppilas ja on myös itse tunnettu päiväjärjestystutkija. Weaverin yhdessä McCombsin, Doris Graberin ja Chaim Eyalin kanssa kirjoittama "Media Agenda-Setting in a Presidential Election: Issues, Images, and Interest" (1981) on yksi siteeratuimpia päiväjärjestystutkimuksia.

Weaverin toinen päätyö on yhdessä G. Cleveland Wilhoitin kanssa kirjoitettu amerikkalaisen journalistitutkimuksen perusteos "The American Journalist" (1986). Yli 1000 journalistin haastatteluihin perustuvan tutkimuksen jatko-osa on parhaillaan työn alla ja se julkaistaneen 1994.

Suuri osa Weaverin tuotannosta on julkaistu artikkeleina. Hän on itse ollut useiden tieteellisten julkaisujen toimitusneuvostoissa. Tällä hetkellä hän valitsee artikkeleita Journalism Quarterlyyn ja Newspaper Research Journaliin.

International Journal for Public Opinion Research valitsi syyskuussa hänen kirjoituksensa vuoden 1992 parhaaksi yleistä mielipidettä käsitteleväksi artikkeliksi. Artikkelissa tarkasteltiin, miten tv-uutiset ja yleisön aiemmat kokemukset yhdessä vaikuttavat vastaanottajien mielipiteisiin.

dential Election: Issues, Images, and Interest" (1981) on seitsemänneksi eniten siteerattu agenda-setting -tutkimus Yhdysvalloissa. Samalla listalla sijoittui kymmenenneksi toinenkin julkaisu, jossa Weaver oli päätekijänä.

Päiväjärjestystutkimuksen perusteeksi on ollut se, että joukkoviestimet eivät niinkään vaikuta siihen, mitä mieltä ihmiset ovat vaan siihen, mistä asioista heillä on mielipiteitä. Määritelmän esitti ensimmäisenä Cohen vuonna 1963, mutta pe-

rinteen varsinaisena alkuna on pidetty McCombsin ja Shawn (1972) tutkimusta, jossa selvitettiin medioiden agendan vaikutusta yleisön agendaan.

Weaverin mielestä McCombsin ja Shawn viitoittamaa tietä ei enää päästä kovin pitkälle eteenpäin, ellei "what?"-kysymyksistä päästä "how?"-kysymyksiin, eli sisältöjen ja aiheiden tutkimisesta siihen, miten ihmiset luovat merkityksiä. Lisäksi hän näkee virkeän tulevaisuuden lähestymistavassa, jossa tutkimuskohteenä on yleisön agendan sijasta medioiden agenda. Erityisen kiinnostavana tutkimuskohteenä hän pitää medioiden agendojen vaikutusta toisten medioiden agendoihin (intermedia agenda-setting).

"Tärkeä osa tulevaisuuden päiväjärjestystutkimusta on selvittää, mitkä voimat vaikuttavat medioiden agendaan ja millaisessa vuorovaikutuksessa nämä voimat ja mediat ovat. Luulen, että suuri osa siitä on medioiden välistä vuorovaikutusta. Se on eräänlainen suljettu systeemi, jossa mediat lainaavat toisiltaan, mutta eivät saa kovinkaan paljoa syötettä systeemin ulkopuolelta. Se on vaarallista journalistille."

Samantyyppinen ilmiö on havaittu myös Suomessa. EY-journalistien haastatteluissa kävi ilmi, että ehdottomasti tärkeimpiä EY-tiedon lähteitä journalistille olivat sanoma- ja aikakauslehdet.

Weaver mainitsee konkreettisesti esimerkiksi suljetun systeemin vaarasta lehtiartikkeleita sisältävät tietopankit, joihin kiireiset amerikkalaiset journalistit yhä useammin nojautuvat juttuja tehdessään.

"Lainaaminen on paljon helpompaa kuin aikaisemmin. Enää ei tarvitse edes tilata sanomalehtiä ja lukea niitä läpi, kun ne saa näyttöpäätteelle. Ongelma on siinä, ettei faktoja tarkisteta. Jos tietopankkiin pääsee virhe, sitä on miltei mahdoton korjata. Jutut, jotka on tehty tietopankin pohjalta tulevat osaksi pankkia ja jälleen uudet ihmiset nojaavat niihin. Kun joku tieto toistuu monissa jutuissa, sen uskotaan olevan totta."

Weaver alkoi pohtia medioiden päivä-

järjestysvaikutuksia toisiin medioihin äskettäin valmistuneen vaalitutkimuksen yhteydessä. Hän tutki "perinteisten" ja "ei-perinteisten" medioiden roolia vuoden 1992 presidentinvaaleissa. "Perinteisillä" hän tarkoitti television uutislähettyksiä ja "ei-perinteisillä" keskusteluohjelmia, joihin yleisö voi soittaa ja esittää kysymyksiä studiovieraille (esim. Larry King Live ja Donahue). Uutta viime vaaleissa oli se, että istuva presidentti osallistui ensi kertaa tällaiseen interaktiiviseen tv-ohjelmaan.

"Pyrimme selvittämään, lisäksi keskusteluohjelmien seuraaminen yleisön äänestyshalukkuutta tai tietämystä ehdokkaiden ajamista asioista. Vastaus molempiin kysymyksiin oli kielteinen. Perinteisten uutislähetysten seuraamisella sen sijaan näytti olevan yhteys tietoisuuteen kampanjakysymyksistä."

Jatkotutkimuksia varten Weaver kuitenkin esittää hypoteesin, jonka mukaan myös "ei-perinteisillä" medioilla on epäsuora vaikutus yleisöön. Weaverin mukaan "ei-perinteisten" medioiden nostamat puheenaiheet levisivät "perinteisiin" eli ne loivat jossain määrin "perinteisten" medioiden agendaa. "Ei-perinteisten" medioiden vaikutus yleisöön kulkisi siis hypoteesin mukaan "perinteisten" medioiden kautta.

Menneisyyden kaipuu

Keskustelun aikana tulee moneen kertaan esiin Weaverin ilmiselvä pettymys amerikkalaisen journalismin kehitystrendejä kohtaan. Hän on selvästi surullinen "postmodernin yhteiskunnan" arvorelativismista ja merkitysten pirstoutumisesta. Hän kaipaa aikoja, jolloin joukkoviestimien tehtävänä oli selvemmin "ihmisten informoiminen" ja toiminnan punaisena lankana demokratian edistäminen.

Weaver viittaa aikaan ennen 1980-luvun puoliväliä. Siihen saakka tv-uutiset Yhdysvalloissa toimivat lähellä eurooppalaista "julkisen palvelun" ideaa. Tämän jälkeen journalismin ero viihteeseen on kutistunut ja tv-uutistoiminnan on vaadit-

tu tuottavan voittoa. Tai kuten Weaver asian ilmaisee: "Ihmisten huomiosta kilpaileminen on eri asia kuin ihmisten informoiminen."

Weaverin mielestä esimerkiksi Washington Postissa ja New York Timesissa on edelleen hyviä juttuja, "mutta ne ovat enemmän poikkeus kuin sääntö. Ihmiset saattavat tietää nyt vähän useammita eri asioista kuin aikaisemmin, mutta luulen, että tiedon syvyys ei ole yhtä suuri kuin aikaisemmin."

Weaver uskoo, että kiristyneen työtahdin vuoksi journalisteilla on entistä vähemmän aikaa verrata tietoja kilpaileviin lähteisiin tai kokeilla vaihtoehtoisia tapoja lähestyä asiaa. Se on Weaverin mielestä lisännyt lähteiden valtaa suhteessa journalisteihin. Erityisesti tämä koskee sähköisiä viestimiä.

Weaver kertoo oppilaastaan, joka meni erääseen tieteelliseen konferenssiin ja seurasi, miten reportterit toimivat tieteentekijöiden kanssa. Kaikkein riippuvaisimpia pr-henkilöstöstä olivat tv-toimittajat, joilla oli vain vähän aikaa tehdä juttua. Heillä oli kamerat toimintavalmiina tiedotustilaisuudessa ja heidän täytyi saada nopeasti jotain illan uutislähetystä varten. Ns. laatulehtien tiedetoimittajat eivät puolestaan edes tulleet tiedotustilaisuuteen eivätkä kiinnittäneet huomiota lehdistötiedotteeseen.

"He tekivät oman riippumattoman juttunsa ja he olivat kaikkein vähiten riippuvaisia organisaatiosta, joka tietoa tuotti. Uskon, että tämä on yleisemminkin totta."

Tuomo Mörä